

Eitt hav fult av kjarnorkuvápnnum

Ein frágreiðing, sum tveir kendir amerikanskir granskarar, William Parkin og Joshua Handler, hava gjørt fyri felagsskapin Greenpeace, staðfestir hundræðtals óhapp við kjarnorkuríknum og kjarnorkuvápnadum skipum — eisini í Norðuratlantshavi kring Føroyar

Eftir Søren Rasmussen, leysliga umsett.

Hetta at ein atomríkin sovjetiskur kavbátur í apríl mánaða fór til botns í Norskahavinum og tók atomvápn við sær í dýpið og hetta at atomvápnadø amerikanska slagskipið einar tvær vikur eftir hetta fekk skaða av sterkari sprenging umborð og at at hetta skipið eisini var státt í norðuratlantshavi, so er um hetta at siga, at hetta er ikki annað enn ein kundi vænta sær.

Lika síðani annan heimsbardaga hava herskip og tað bæði oman á og undir vatninum verið rakt av óhappum og vanlukkum umleiða eina ferð um vikuna og tíðum við atomvápnnum umborð.

Hetta verður staðfest í einari frágreiðing, tjúkk sum ein biblia, ið altjóða felagsskapurin Greenpeace nú hevur almanna-kunngjørt. Frágreiðingin er gjord av tveimum kendum amerikanskum granskarum, William Parkin og Joshua Handler, og er kallað Navel Accidents 1945–1988. Liggjandi miðskeiðis í Norðuratlantshavi eru Føroyar serliga komnar í vanda fyri at fáa trupulleikar av hesum óhappum og vanlukkum. Eina mest eru tað tær norðaru hvalleiðirnar, ið eru tær mest óhapp- og vanlukkuraktu á øllum knotninum, tá tað snýr seg um herskip. Størsta talið av herskipum finst á hesum leiðum. Veðrið er tíðum harðligt og venjingarnar eru nógv.

Eingin gerst skakkur av at Greenpeace frágreiðingin avdúkar, at Norðuratlantshavið, Norskahavið og Barentshavið eru tær havoki, har atomvápnurnar vanliga henda. Tað stóra talið av herskipum

Oftani henda óhapp, tá herflotavenjingar eru

og kavbátum ferir við sær stórt tal av óhappum. Amerikanskir kavbátar, sum á sinum ferðum rökka heilt inn í sovjetiskan territorial-stjógvi við Kola hálvoyanna, eru sambært New York Times fleiri ferðir rendir saman við sovjetiskar kavbátar.

Óhapp í Norðuratlantshavi

Tá tær stóru NATO-venjingarnar í Norðuratlantshavi og Norskahavinum fara fram, hendir tað umleið á hvørjum einasta ári, at herskip renna saman. Nógv hava atomvápn umborð. Bert í sambandi við Teamwork-venjingarnar í

Norskahavinum á heysti 1988 vóru tað fyra skip, ið rendu saman meðan try onnur rendu á land. Eitt av hesum fyra skipum hevði atomvápn umborð.

Parkin og Handler vísa í síni frágreiðing, at vandin fyri óhappum er størstur meðan skipini liggja í havni ella liggja tætt undir landi, her renna skipini saman ella tær sigla á sivil skip, tær renna á land, tíðum er eldur i, og meðan lastað og lossað verður, verða vápnini og annað tilfar mist. Atomvápn finnast umborð á størsta partinum av herskipum og kavbátum, ið sigla undir Sovjet-

iskum og amerikanskum flaggi. Tað er kortini ikki nógv mikið við hesum, tí eisini Bretland, Frakland og Kina hava atomvápnad skip. Óhugnaliga tíðum er tað atomvápn umborð á teimum skipum, sum koma í trupulleikar. Íalt fimtan túsundum kjarnorkuvápn verða goymd umborð á hesum herskipum og kavbátum. Eftir annan heimsbardaga eru í minsta lagi 50 kjarnorkuburnar lendar á havsins botni, tá ið herskip og kavbátar eru sokkin ella hava mist sína kjarnorkuløðingar yvir borð. Greenpeace avdúkar og skjalprógvar við skjølum frá

Kjarnorkuvandin og Føroyar!

Kemur hann úr eystri ella vestri, ella heilt aðrastaðni frá — eitt nú frá næstu grannum okkara ella finst hann í havinum tætt upp at klettum okkara!

Hetta er spurningar, sum mong av okkum seta — og ikki minst aftan á stóru vanlukkuna í Tjernobyl.

Hesir spurningar eru vorðir upptattir meira aktuellarir fyri okkum, nú bretar hava ætlanir um at goyma alt sitt kjarnorkuburturkast í havbotninum nærhendis Føroyum, og nú teir um somu tíð arbeiða við ætlanum at byggja heimsins størsta endurvinningsvirki til kjarnorkuburturkast í okkara grannalagi.

Sjálvandi kunnu vit velja at tuga ella yppa óksl. Vit hava kortini onga ávirkan á gongdina, siga fleiri av okkum. Tað er tó greitt, at kjarnorkuhottanin eisini viðkemur okkum.

Sosialurin hevur gjørt nakað burtur úr hesum spurningum og fara vit at halda fram við tí í framtíðini eisini. Vit fara bæði at viðgera ætlanirnar hjá bretum viðvíkjandi kjarnorkukosti og

endurvinningsvirki og vit fara at viðgera teir vandar, ið lúra í havøkjunum rundan um Føroyar.

Vit fara í hesum sambandi at nema við spurningin um vápnavmarking og vápnadubbing á høvunum. Lond sum Føroyar og Ísland, sum burturav liva av fiski, bera stóran ótta fyri størri virksemi við kjarnorkuskipum á okkara leiðum. Í dag fara vit at viðgera tey mongu óhapp, sum hava verið umborð á kjarnorkuríknum og kjarnorkuvápnadum skipum, serliga í okkara parti av heiminum.

Vit hava heitt á kenda danska blaðmannin, Søren Rasmussen, sum dagliga starvast á Land og Folk, um at skriva triggjar greinar um hesar spurningar. Men harumframt fara vit eisini at hava aðrar greinar um hesi mál, eitt nú hava vit gjørt eina samrøðu við eitt av fólkunum í Skotlandi, sum stríðast imóti bretska ætlanum at leggja kjarnorkukost har.

jan

Við støðu síni miðskeiðis í Norðuratlantshavinum, eru Føroyar álvarsliga hottar av teimum mongu kjarnorkuskipunum, sum ferðast um hesar leiðir

amerikanska flotanum, at eitt flogfar, sum í 1965 datt í havi av tí nú upphøgda flogberanum Tee-konderoga tók við sær eina kjarnorkubumbu í havið. Amerikanski flotin hevur dult hesa hending, tí at skipið var á veg til tað kjarnorkufria Japan, hagar tað var á veg beinleiðis úr vietnamkrignum. Hesar í minsta lagi kjarnorkuburnar, ið eftir hondini mistar og soknar, liggja framvegis á botni, har hylkini so við og við terast upp, soleiðis at hesar burnar leka út geisla-virkin evni.

Kjarnorka til havs

Eisini kjarnorkuríkin skip eru fyri óhappi. Síðsta óhappið í so máta hendi, tá eldur kom í ein sovjetiskan kavbát í apríl í ár, har hesin, ið var staddur í Norskahavinum sakk. Kavbáturin tók við sær tveir kjarnorkureaktorar í dýpið. Tað eru í dag fleiri kjarnorkureaktorar til havs enn hjá samlaðu kjarnorkuverkunum uppi á landi. Kjarnorkuveldini hava samanlagt 360 kjarnorkuríkin skip ið

